

QUARANTELLA

Sant Marçal de Q., era una antiga parròquia del comtat i ardiaconat de Besalú, avui gran paratge rural del te. de Vilademuls (alt Gironès), oït *kurantélla*, 1954 (XLV.11); S.M. de *-telles* al N. de Vilademuls (N.C.E.C.).

MENCIONS ANT. 941 i 956: «ipsa serra de Quarentella» (J. Marquès, *An.Inst. E.Gerund.*, 1961; 328); 1097: «eccl. Sti. Martialis de *Quarentela* (MarcaH., c.1200); 1175: «eccl. S. Mart. de *Quarentella*» (MarcaH, 1367); 1362: «Par. Sti. Marcialis» (*Li. Verd.*, Alsius, *Nom.*, 210).

ETIM. És clar que ha ser un derivat de quaranta (passat que vingués de QUADRANS, -TIS ?). Ens podem orientar per un NL paral·lel, 25 k. al O. Santa Llúcia de *Trenteres*, santuari i poblat disseminat en el k.5 de Santa Pau (N.C.E.C.). I amb variant *Trentenes*. Una explicació conjunta seria a base de *trentena* i *quarantena*, probablement amb el sentit de 'camp d'una trentena de mujades', i l'altre en diminutiu perquè serà de menys de quaranta mujades. Tots dos amb dissimilacions causades per la -n- precedent, recolzada: *-enas >-eres*; *quarantena >quarantela* (així a. 1097) després trivialitzat en *-ella, -elles*.

QUART diversos pobles i llocs menors

1) Llogaret del Gironès, amb parròquia, que forma el centre del municipi, uns 7 k. al SE. de Girona: sovint distingit com *Quart d'Onyar*, pel riu, que hi passa a la vora; o *Quart de Palau* (BDCL II, 232) al·ludint al veí Palau-sacosta.

PRON.: *kuárt, k(y)ort* a Girona. *kórt, kuárt* al mateix *Quart*, detallant per altra banda que on hi ha l'esgl. és el «veïnat de dalt» i del nucli principal en diem «el carrer»: veïnat d'una vintena de cases juntes, a la carretera, però no lluny hi ha la parròquia, amb el veïnat de dalt (Casac. 1920).

MENCIONS ANT. 1335: *P. de Quarto* (*Esp. Sagr.* XLIV, 462); 1359: *Quart* (*CoDoACA* XII, 101); 1362: *Par. Sante Margarite de Quarto* (Alsius, 194); 1691: *Ste. Margarite de Quartu* (Monsalv. XVIII, 144).

L'ETIM. d'aquest nom i dels següents s'explicaria per la seva situació respecte d'una població més coneguda, de la qual es trobava a una distància de 4 — milles, llegües etc.—. Aquest devia ser en el QUARTO MILIARIO d'una via romana partint de la GERUNDA romana: avui s'hi compten 6 k. en línia recta, però és país muntanyós, on no coneixem bé el traçat de la via antiga. Això fa que en tots els noms d'aquest grup etimològic s'ha d'admetre un bon marge de latitud en la base: ací 4 milles romanes.

Val, en termes generals, el que diu Dauzat (*Les*

Noms de Dieux Fr., p.122): «distances milliaires d'une métropole: QUARTA, au quatrième mille de Bavai >*Quartes*; SEXTA au sixième mille de Sens; OCTAVUM, au huitième mille de Nîmes >*Uchaud* etc; cf. en Italie, *Quarto* et *Quinto*, a l'E. de Gênes. Sous-entendu LAPIDEM, pierre miliare AD OCTAVUM etc; quand *lapis* disparaît de la langue pop., faisant place a *petra* l'adj. change de genre d'où *Quarte* etc.» A Aragó en trobem tozta una sèrie: *Tierz, Cuarte, Siétamo, Nueno*, respectivt. a 3, 4, 7, 9 milles d'Osca; *Quinto, Sieste, Utebo* (arabitzat *utábo* del mossàrab =*otava*) en altres zones d'Aragó; a Cerdanya hem assenyalat en l'article *Onzès UNDECENIS* i *Dotzès* més lluny.

2) Quart, a l'horta de València, dr. del Túria, uns 12 k. aigües amunt de la ciutat. **Pron.** *kuárt*; de vegades precisant «*Quart de Poble*» (SSiv. 201-2; S.Guarner, 1966, p. 215). D'aquí el nom de la *Porta de Quart* a la sortida Oest de l'antic recinte murallat de València. «Carrer de Quart» o «Braç del carrer de Quart», avui és el nom d'una séquia, afl. de la de Mislata, que travessa el terme de Patraix (J.G.M. 1963).

MENCIONS ANT. Ja se'n parla c. 1100 en temps del Cid: «in loco qui dicitur *Quarto*», amb la precisió que confirma l'etim. indicada supra, «ab urbe Valencia IV miliares habenti» en la *Historia Roderici Campidocti* p.p. Risco, 1792; comentat ja per Simonet, *Glos.Moz.* s.v. *quarto*; Mz.Pi. nota al, v. 1711 del *cantar de M. Cid*, Nunes, *Florilégio de textos ant. Port.* 47.

Jaume I en la Cròn.: narra la tornada de la cavalcada que ha fet fins al Xúquer, quan encara els moros són forts a València i al Puig: «carregam d'orditotes les besties --- e passam al pont de *Quart*, e tornam-nos-en a Burriana entre 3 dies» (§188, Ag.p. 234); i «poríem fer un gran dan de Valencia --- que la torre de Muntacada --- de la part de la vila no n'hi ha meylor, de *Quart* enfora --- anem-la a assetjar» (§198, Ag.p. 243). I en el Rept.: *Quar*, castell i vila (Bof. p. 87). 1244: «donatio *castris et ville de Quart et alq.*, *Ladera* ac decime totius redditus Albufere Valentie facta loco Stio. Vicentio» (o sigui l'esgl. de St. Vicent dins la ciutat) (*El Arch.* IV, 293b). 1244: *Quart* (Huici I, 379). 1255: *Quartum* (Huici II, 59). *Fi S. XV: Quart* en un entre els «llocs dels pagesos» en la *Brama dels Llauradors* v. 102. SSiv. en dóna cites des de 1316 i 1334, no textuals, com a lloc de cristians vells i governativament avaluen a *Cart* 60 cases (c. l'a. 1600) (*El Arch.* IV, 383); Escolano, 130 cristians vells; i el cens de Regl. troba a *Quart* 140 cases de cristians vells, pertanyents al monestir de Poblet (p. 113): d'aquí el determinatiu de «Poblet» amb què se'l distingeix. Fou efimera la forma *Cuarte* acastellanada, amb què el designa la biblgr. de Lz. Vargas, c. 1774 (II, 83).

3) *Quart* distingit com *Quart de les Valls* o *Quart de Segó* (<SAGUNTUM), SSiv. 203. Un inf. de la Vall